

Lliçons de Ferrater

Oriol Pi de Cabanyes

Hauria pogut ensenyar res, Joan Miró, a la facultat de Belles Arts, llevat del seu propi entusiasme? Hauria pogut ensenyar res, Gabriel Ferrater (tret de la seva capacitat de llegir a fons) en una escola d'escriptura? Ell mateix, polemitzant amb Pla sobre intel·lectuals i polítics, donava una resposta indirecta a aquestes preguntes quan al·ludia a aquella màxima de Bernard Shaw que diu: “Qui pot, fa; qui no pot, ensenya”.

La creativitat es pot “ensenyar” en el sentit de “mostrar”, però no transmetre. I encara que es puguin ensenyar tècniques per fer una pintura, una cançó o un poema, no es pot “ensenyar poesia” ni “ensenyar música” ni “ensenyar art”. I per bé que l'acadèmia sigui molt útil en qualitat de mostrari de valors consagrats com a models d'excel·lència, també cal tenir en compte aquella altra màxima o exageració que diu: “Res no s'ensenya, tot s'aprèn”.

Aquesta capacitat d'aprendre de les obres de literatura de creació o d'especulació i aquesta capacitat de comunicar amb llibertat l'aprenentatge adquirit als marges del sistema universitari és el que més bé ensenya encara avui Gabriel Ferrater en la vintena de classes que, sense ser doctor ni tan sols llicenciat, va impartir entre el 1965 i el 1967 a la Universitat de Barcelona per convit d'Antoni Comas i que gràcies, en bona part, a les transcripcions i als apunts de Joan Alegret, ara s'han editat a cura de Jordi Cornudella amb el títol de *Curs de literatura catalana contemporània*.

Són moltes les suggestions que es desprenen d'aquestes “conferències” de Gabriel Ferrater sobre Carner, Guerau de Liost, Riba i Foix, Ruyra, Caterina Albert i Josep Pla. Són moltes les lliçons magistrals i moltes les digressions d'interès d'aquest Ferrater oral ara posat per escrit. Què se li escapava de dir quan considerava, davant dels joves estudiants, que a

Guerau de Liost “l’obsedeix l’envellir”, que el “deprimeix l’envelliment, com un acostament a la mort”?

Estava de camí cap als cinquanta. Hipersensible com era, revoltant-se a manotades contra les pròpies debilitats emotives, que li devien causar tanta infelicitat, Gabriel Ferrater va patir molt. Entre els testimonis sobre el personatge que Josep Miquel Servià va reunir pocs anys després del seu suïcidi, el dia de la Mare de Déu de Montserrat de l’any 1972, consta aquesta observació del sempre ponderat Josep M. Castellet: “No hi ha dubte que va ser un home profundament intel·ligent –des d’un punt de vista intel·lectual–, però li mancava la més elemental de les intel·ligències pràctiques: l’adequació a la realitat”.

Va ser un pensador de la

literatura; llegeix i analitza les

obres en funció de poeta

Va ser, però, més que un crític o un ressenyador, un gran pensador de la literatura. Llegeix i analitza les obres literàries en funció de poeta. I hi ha, en moltes de les seves observacions, aquesta necessitat de trobar-se ell mateix reflectit en el mirall d’altres. De Ferrater també es podria dir el que ell mateix cita de Riba evocant Verdaguer: “Tenia massa poesia en la seva ànima i no la va saber dominar”.

(**La Vanguardia**, 17 de juliol de 2019)